

УДК 378.1

Т. Строгонова,

к.е.н., спеціаліст центра дистанційної освіти та телемедицини

Запорізький державний медичний університет,

м. Запоріжжя

e-mail: strogonova@meta.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Під глобалізацією прийнято розуміти процеси зближення економік різних країн. В освітній сфері під впливом глобалізаційних процесів формується інформаційний простір, в якому відбувається інтенсивний обмін не тільки знаннями і технологіями, а й людськими й фінансовими ресурсами. За даними [1] ємність світового ринку освітніх послуг складає 30-40 млрд. дол, тільки у США навчається близько 1 млн. іноземних студентів.

Глобалізаційні процеси, які роблять країни все більш взаємозалежними, також впливають на розвиток освіти в Україні. В той же час, відносини між різними країнами в глобальному освітньому просторі несиметричні: ринкова сила на боці розвинених країн [2].

Останні роки в сфері української освіти та надання освітніх послуг іноземним студентам спостерігаються тенденції, які викликають тривогу фахівців. Їх наслідки можуть привести к некерованим процесам, що негативно впливатимуть на систему української освіти. Причини цих тенденцій потребують вивчення та аналізу.

Мета цієї роботи визначити основні тенденції розвитку освітнього простору України в умовах глобалізації.

Аналіз даних [4-6] дозволив визначити наступні тенденції: зменшення кількості українських та іноземних студентів у ВНЗ України; збільшення кількості українських студентів, що навчаються за кордоном; зміна структури попиту іноземних студентів на українську освіту.

Розглянемо ці тенденції докладніше.

1. Демографічна криза та пов'язане з ним зменшення кількості студентів у ВНЗ України. Зменшення кількості українських студентів (рис. 1) є одним з проявів соціально-демографічного явища – депопуляції населення України [3].

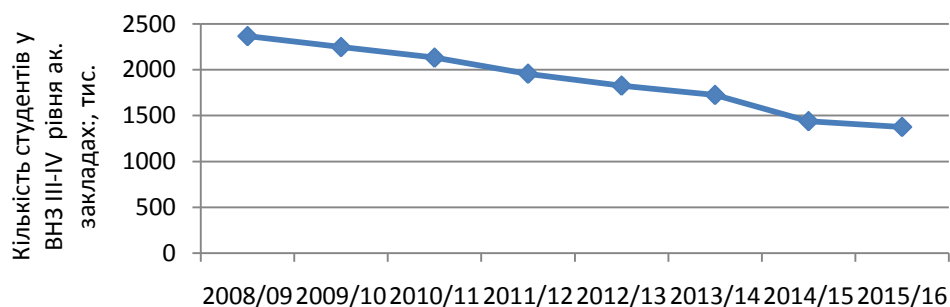

Рис. 1. Динаміка кількості студентів у ВНЗ III-IV рівня акредитації закладах*

*за даними [4]

Треба відзначити, що депопуляція населення та пов'язані з цим негативні політичні та економічні процеси спостерігаються, насамперед, у розвинутих європейських країнах, тому глобалізаційні процеси можуть сприяти депопуляції населення в Україні через полегшення еміграції молоді.

2. Збільшення кількості українських студентів, що навчаються за кордоном. Кожен рік зростає кількість українців, що навчаються за кордоном. За даними [3] динаміка зростання з 2009 по 2014 роки складає 79%.

Як видно з даних табл. 1 існує тенденція збільшення кількості українських студентів у загальному обсязі студентів університетів країн Східної Європи та Прибалтики.

Так, чисельність українських студентів, які навчаються у польських приватних та державних ВНЗ за 2 роки збільшилось з 9620 до 14951 осіб. Кількість українських студентів у загальному обсязі студентів Польщі складає 42% [5].

Таблиця 1- Відсоток українців від загальної кількості іноземних студентів по країнах

Країна	%
Польща	42%
Латвія	5%
Чехія	4,9%
Литва	4%
Болгарія	4%
Словаччина	4%
Угорщина	4%
Німеччина	3%
Італія	2,7%
Франція	0,6%
Канада	0,5%
США	0,1%

*за даними [5] станом на 01.01.2016

Для того, щоб оцінити стійкість цієї тенденції та її вірогідні наслідки потрібні достовірні статистичні данні про відсоток студентів, що повертаються в Україну після отримання диплома про вищу освіту у країнах ЄС.

Відсоток іноземних студентів в Україні у 2015 р. дорівнював 4 %.

3. Зменшення кількості іноземних студентів, що навчаються в Україні. За останні 2 роки відбулось зменшення кількості іноземних студентів, що навчаються в Україні. Абсолютні показники зменшення – 6063 (8,7%) осіб [6].

Рис. 2. Динаміка зміни кількості іноземних студентів в Україні (осіб) на 01.01.2016 р. [6].

Можна припустити, що це зменшення було зумовлено загостренням політичної обстановки в Україні та змінами рівня життя в країнах, що потрапили в зону нестабільності (Сирія, Ірак, Ліван, Йорданія). Якщо цей спадний тренд збережеться у наступному році, то це тривожний сигнал.

4. Зміна географії країн. Зміна географії країн, з яких приїжджають студенти, пов'язана із зміною політичної та економічної обстановки у світі. За останні десятиріччя зменшилась частка студентів з країн, які традиційно навчались в Україні: афро-азіатських, латиноамериканських і східно-європейських країн. Як видно з даних рис.3 на сьогодні 30% іноземних студентів, що навчаються в Україні з Центральної та Середньої Азії.

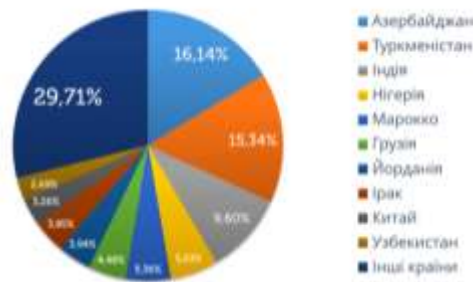

Рис. 3. ТОП-10 країн за походженням іноземних студентів (на 01.01.2016) [6].

Фахівці Економічної і Соціальної Ради ООН прогнозують [7], що чисельність світового населення щорічно зростає на 82 мільйони осіб, причому 54 відсотки приросту припадає на Азію і 33 відсотки – на Африку.

З точки зору довгострокового планування, доцільно було зосередити зусилля на просуванні української освіти в країнах з найбільш зростаючим населенням.

5. Зміна попиту на спеціальності. Найбільш престижною для іноземних студентів (40 %) є медичні та фармацевтичні спеціальності. Сегмент інженерно-технічних спеціальностей України потребує підтримки та грамотного маркетингу в глобальному освітньому просторі.

Рис. 4. Трендові спеціальності для іноземних студентів (на 01.01.2016)

Висновки. В умовах глобалізації головною задачею України є зберегти систему вітчизняної освіти, захистити й зміцнити свої позиції на міжнародному ринку освітніх послуг, свою нішу ринку. При плануванні розвитку освітнього простору України необхідно враховувати як позитивні можливості, які надає глобалізація, так й негативні впливи.

Список використаних джерел

1. 2016 Top Markets Report Education. U.S. Department of Commerce. International Trade Administration. Industry & Analysis [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Електронні данні. – Режим доступу http://trade.gov/topmarkets/pdf/Education_Executive_Summary.pdf
2. Стиглиць, Дж. Глобалізація: тривожні тенденції / Джозеф Стиглиць ; [Пер. с англ. Г.Г. Пирогова]. - М. : Мысль : Нац. обществ.-науч. фонд, 2003 (1-я Обр. тип.). - 300, [2] с.; 25 см.; ISBN 5-244-01031-X (с)2.
3. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію. 2015 рік – К., 2015
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. - 2016.
5. Аналітичний центр CEDOS [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Електронні данні. – Режим доступу: <https://www.cedos.org.ua/uk/osvita/sotsialno-ekonomichniy-portret-studentiv-rezultaty-opytuvannia>
6. Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Електронні данні. – Режим доступу: <http://intered.com.ua/>
7. Мировая демографическая ситуация. Краткий доклад. 2014 год. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Електронні данні. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/trends..> - Нью-Йорк, ООН, 2014,- 44 стр.